

YAPRAK

Her ayın biriyle onbeşinde çıkar
Fikir, Sanat Gazetesi

Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare
eden: Orhan Veli Kanık

Yıl: 1 Sayı: 2

15 Ocak 1949
15 Kuruş

Abone: 6 aylığı 150 kuruş
Adres: Posta kutusu 179, Ankara
Arbas Basımevi - Ankara

BİR TREN YOLCULĞU

Bir tutamlık ışık kaldı akşama
Derken bir yarasa asıldı cama

Dizildiler; usanç, haset, korku, kin
Mezarda iskelet bile tedirgin.

Bir uçurum gibi göçen düşünce
Dönmeye başladı çakır! - ey işkence!

Alçalan tavana asılmış saçlar
Ağaçlar Ağaçlar Ağaçlar Ağaçlar

Bir yangın; yerde, gökte, hâfızada
- Susmuş - hepsi kasırgadan arta.

Bir cam mı kırıldı bu ne şangırtı?
Yok! kafa tasımın çatlamasıydı.

Yeşil ışıktan bir damla beynimde
Koşuyordu sağa sola inimde

Ama - şairane, mahzun - bir hayvan
Aya dalmış öyle bir dal uçundan!

Ya bu yüzler ne yüzler, maske gibi.
Yüzler; güzeli, çirkin, garibi...

Kin duyulmuş bir gün, sevilmiş bir gün
Dudaklar; nefretle, aşkla öptüğün!

Sesleniyorlardı bana muttasıl:
— Bacaklarım nasıl, gözlerim nasıl?

Tuh! bu ne mhaşerdir, ne iğrenç... derken
Geldi geldi geldi... geçti bir tiren.

Ahmet Muhip DIRANAS

Şiir Anlayışları

29 ve 31 Aralık 1948 tarihli Ulus gazetelerinde «Şiir anlayışımız» ve «Şiir dili» başlıklı iki fıkra çıktı. Yazar bu fıkralarında, şiir anlayışımızın dünya edebiyatının yanında çok geri kaldığını söylüyor. Geri kalmamızın sebebini de şiiri hâlâ bazı fikir,, hayal ve heyecanlarımızın ahenk- li bir ifadesi gibi anlamamızda ve ruh hallerini örten sır ve sembollerden dokunmuş bir sis perdesinden mahrum olan şiirimizi çıplak ve keskin bir aydınlığın doldurulmasında buluyor. Oysa ki - gene Ulus yazarına göre - şiir dili bugün bizim şiirimizde kullanılan ve günlük dilden fark olmayan alelade dil den bambaşka bir şeymiş, Bugünkü şairlerimiz bir türlü bunu anlamıyorlarmış.

Yukarıya aynen aldığımız düşünce-lerden bir sonuç çıkarmak istersek, bu günün Türk şairine, düşünce ve duygularını aydınlıktan kurtarıp sır ve sembollerden dokunmuş bir sisi perdesine bürümesini ve şiir yazarken hepimizin anlayacağımız dille değil de, içimizden bazı üstün kişilerin mânasını sezebilecekleri başka bir dille konuşmasını tavsiye etmemiz gerekir. Belki bu türlü şiirden anlayıp hoşlananlar vardır ve anlayış- lan Ulus yazarı da onlardan biridir. Buna bir diyeceğimiz yok, Ama dün ya edebiyatının ve şiirinin bu istikamette geliştiği, bizim ise bu yolda geri kaldığımız iddia edilince işin rengi değişiyor. Çünkü biz öyle sanıyo-ruz ki, Ulus yazarının hasretini çektiği ve «ileri şiir» diye önümüze koy-duğu şiir anlayışı çoktan devrini tamamlamış, tarihin kucağına gömül- müştür. Avrupada şiir, başka sanat kollarında olduğu gibi, ancak küçük bir aydın zümresinin anlayabileceği ve meşgul olabileceği bir iş olmaktan çıkip, geniş kitlelerin duygu, heyecan ve düşünceleriyle beslenmeye başla- dıktan beri, yavaş yavaş bütün su- niliklerden, kendi özünde bulunma- yan bayağı ve lüzumsuz süslerden kurtulmuş, aydınlığa, tabiîliğe yani gerçek güzelliğe doğru gitmiştir. Şiir dili denilen şey de, pek tabii olarak, aynı şekilde gelişmiştir. Şiir dilini ancak uzmanlar tarafından anlaşılır acaip bir kuş dili haline getirenler, toplumun içinde küçük bir zümreye hitap edenlerdir. Herkese tesir edecek söz herkesin anladığı dille söylenir. Bugünün şairi asıl hünerin, anlaşılır dille güzel söylemek, güzeli yaratmak olduğunu artık biliyor. Sanatın top- luma kök salmış bir ağaç gibi bü- yüyüp geliştiğini gördüğünden, top- lumla olan ilgisini kesmenin sanatkar için intihar demek olduğunu da bili- yor. Şairin toplumla olan ilk bağı ise dilidir. Nasıl olur da şair mümkün ol- duğu kadar büyük bir çoğunluk tara- findan anlaşılacak istemez? Bu saa- dete ise ancak çoğunluğun, aydınlığın karşısına çıkmaktan korkmayan san- atkarlar erişir. Karanlıklara ve meç- hullere bürünmeye çalışan sanat, ışı- ğa çıkınca çirkinliği gizlenemiyen makyajlı bir kadın gibi sahte ve iğ- rençtir. Gerçek sanat «çıplak ve kes- kin» de olsa aydınlıktan korkmaz.

Avrupada ve dünyanın başka yer-lerinde bu gerçek çoktan öğrenildi ve sanat anlayışı zamanımızın şartları- na uygun, sağlam temeller üzerine ot- urtuldu bile. Bizde ise genç nesle ileri- yi, doğruyu, güzeli göstermek id- diasında bulunan bazı yazarlar hâlâ yüz yıl önceki sanat anlayışını ısıtıp önümüze koymak - işin daha da fe- nası - bunu yaparken ileri görüşü temsil ettiklerine herkesi inandırmak istiyorlar.

M. FİRTINALI

KARABATAK

Dalar gider pencereler önünde şimdi
Ilık yaz akşamlarını hatırlar
Vapurlar geçer, bomboş güverteleri
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karabatak dalar çıkar

Yalnızlık büsbütün üşütür insanı
Kalb daima sevecek birini arar
Hatırlar bakışlarda kalan aşklarını
Ayuçları hafif terli, yanakları al al
Ağaçlıklı yollarda akşam dolaşmalarını

İlk yıldızlar karanlık basmadan doğar
Hafif çiçek kokuları gibi uçar içiniz
Yavaşlar eve dönerken adımlarınız
Esen rüzgâra, durur, kulak verirsiniz
Bakışlarınız bütün kadınlarla karşılaşır

Daha önümüzde uzun bir yaz vardır..
Bütün gün şurada burada gecikir oyalanır
Döner durur yatağında bütün gece
Ay ışığı, sıcak hava tutuşturur kanını
Uykularını kaçırır en ufak bir düşünce

Şimdi rüzgârlar soğuk eser yüzünüze
Hüzün verir yağmur sularından geçen bulutlar
Bayırlarda yol alan posta arabaları
Şimdi birbirinden ayrı yaşar kurtlar kuşlar
Sular çakıllardan ayrı akar

Dalar gider, gözleri büyür büyür de
Ilık yaz akşamlarını hatırlar
Ayuçları hafif terli, yanakları al al..
Bomboş uzanan denizin üstünde
Aç bir karabatak dalar çıkar

Necati CUMALI

HALK KAVRAMI YANLIŞ BİR YOL

Sabahattin EYUBOĞLU

Biz aydınlar, kendimize halk-çı dediğimiz zaman bile, hatta belki en çok o zaman, halkı kendimizden ayrı bir dünyada yaşa-yan dumanlı bir kalabalık sayarız. Halk bizim inanmadığınıza inanabilir. Bizim bayağı dediğimize güzel, güzel dediğimize şaça diyebilir; biz ağız-ımızın tadını biliriz, o bilmez. Oysa-ki radyodan bile bazan halkın bugü- nedek duymadığı bayağılıkları yayan, gazete ve dergilerde düşünülmedik saç mahlaklara düşen, kitap kapaklarına, köşe başlarına, ev içlerine umulmadık zevksizlikleri döşeyen bizleriz. Halk karagözü yapmış, biz o civık operet-leri; halk yemen türküsünü söylemiş, biz o yapışkan, o ağlanmış şarkıları; halk alçak gönüllü ustalar yetiştirmiş, biz burnu kaf dağında üstadlar; halk türkçe gibi bir dil yapmış, biz ge-çenki gibi bir kongre; halkın atasöz-leri var, bizim bin bir tuhaf vecize-miz.

«Halka ta'n eylemek nemiz
Cümle küstahlık bizdedir.»

Biz neler yazabilirmişiz, ama halk tutmamış; ne filimler çevirebilirmiş- siz, ama halk böylesini istiyormuş, ne ince nükteler yazabilirmişiz, ama halk yalnız kabasından anlıyormuş. Şanki halk en iyi sanatçılarımızı tutmamış, Nasrettin Hoca'yı, Şarlo'yu bizden önce beğenmemiş gibi.

Gelin, işlerimizi halkçı gibi değil, düpedüz halk gibi yapalım. Halkın sözde istediğini değil, kendi aklımızın erdiği, gönülümüzün dilediğini söyli- yelim. Zevksizliklerimizin sorumlulu- ğunu halka değil kendimize yükliye- lim. Halk öyle istiyor diye kimimiz kısıp idare lambasına dönmüş, kimi- miz çığırta renklere boyanmışız. Halka inmeği bırakıp kendimizi asma- ğa bakalım. Yoksa halimiz çocuk şiir- i yazmakta inadedenlerin haline dö- ner, Hani bir takım hevesliler vardır sözde çocuğun dünyasını anıp çocuk- ca şiirler yazarlar; yazdıklarını ne kendileri ciddiye alır, ne biz, ne de çocuklar; ama, çocuklar adam olsun diye, bu zahmete katlanırlar. Bizim inandığımız çocuk nasıl ve niçin i- nânsın? Çocuk kendini aşan, ciddiye alınan, gerçekten benimsenen işleri sever, halk ta öyle.

Toplumsal hayatımızda iki üç yıl- danberi gelişmekte olan bazı olaylar- la bu olayları körükleyen bazı kim- selerin, istemeye istemeye, memleke- te kötülükler ettiklerini görüyoruz. Bu kötülükler günden güne artıyor. Cahil halkı avlamak isteyen fikir matrabazları, onun geri taraflarını alabildiklerine sömürmekten geri kal- mıyorlar. İnkılapçı Türk gençlerine, bu gerilik sınırları ile savaşmak, onları altı etmeye çalışmak düşüyor. İçlerine, zmaan zaman, bir takım yar- rı okumuş safdilleri de alan bu sim- sarların son günlerde yeniden ileriye sürdükleri mesele din öğretimi me- selesi oldu. Bu meseleyi yeniden ile- riye sürerlerin hepsi, memleketi bu yoldan faydalı olmak istediklerini söy- lüyorlar. Ama, Atatürk'ün, ileri bir millet olma yolunda başarmaya ça- lıştığı işleri - daha kendisi başarmı- bile girmeden - yürütmeye çalışan- lar, ne söylerlerse söylesinler, biz on- ların yurda gerçekten faydalı olmak istediklerine inanmayız. Çünkü, ferd lerin vicdanlarına burunlarını sok- mak suretiyle islâm dünyasını me- denî dünyadan ayıran Osmanlı devleti- nin millete bunca yüzyıldanberi, faydalı değil, sadece zararlı oldu- ğunu artık her aklı başında insan bi- liyor. Yurttaşlarımız arasındaki din ayrılıkları ile mezhep ayrılıklarının doğuracağı güçlükler bir yana, - ka- run yolu, bilim yolu, ahlâk yolu du- rurken - insanların sadece dinle dü- zeltilebileceğini söylemek artık saf- dillik de değildir.

Bunun, cahil halkı avlamak gayretiy- le oynanan bir oyun olduğunu anlama- mak için aptal olmak gerekir. O zat- lara, memleketlerini gerçekten sevi- yorlarsa, şunu sormak isteriz: Halkı ke- nümüzden başka yolları yok mudur?

Cüml yerine okul yaptırarak, mız- raklı ilm-i hâl yerine hayatbilgisi öğ- reterek kalkandırılacak bir köylü sı- nıfı, belki, bugün için, bu işlerden hoşnut kalmıyabilir. Ama yarın öbür- gün, okumuş, müreffeh, şurlu bir millet meydana geldiği zaman, hal- kın gönlü, bir takım dolaplar oyun- larla değil, iş görmüş, memleketi faydalı olmuş insanların alın aklı ile kazanılacaktır.

Böylelikle demokrasi davasının ge- çekleşmesi yolunda da esaslı bir ad- ım atılmış olur

BATIDAN SESLER

Sinemanın Geleceği,

Sanat'ın Geleceği

Nef Dergisi sinema için özel bir sa- yı çıkardı. O sayıda yayımlanan yazı- lar aşağı yukarı şunu söylüyor:

«Fikir istiyoruz, fikir... Hollywood'dan ve film çevrilen her yerden yük- selen ses budur. Stüdyolarda: Bir fik- rimi var, bir fikir buldum sözü sık sık işitiliyor. Oysaki edebiyat, resim alan- larında böyle bir iddiaya pek seyrek- raslıyoruz. Acaba sinemada yeni fik- ir bulan kim olabilir? Her halde fi- lmin yapanlar değil. Zaten onlar pek fazla meşguldürler. Öyle ise iş gene yazarlara kalıyor. Yeni çevrilecek fi- lim için fikir bulmak ödevi yazarın sırtındadır. Ama felâket şurada ki, yazarın fikir stoku diye birşey yok. Olmaması da lazım. Bir ressam ve- ya besteci tablosunu veya bestesini meydana getirmeden önce müşterisine fikrini izah ediyor mu? Meselâ res- sam yapacağı tabloyu anlatırken: «Sa- ğa çizgili elbise giymiş bir adam, so- la bir ağaç, ön tarafa bir gitara ko- yacağım.» diyor mu? Müşteri de «Hah! işte böyle birşey istiyordum.» diye- yip yapacak eseri satın alacağını vaad- ediyormu? Yazar için de durum ay- nıdır. Bu yüzden de Hollywood'un başvurduğu eski yeni bütün yazarlar vaziyeti kurtaramadılar. Kurtaramaz- lardı da. Yazarlara fikir satıcıları ha- hut yeni mevzu bulucuları gibi bakıl- dıkça bu hep böyle devam edip gide- cektir. Çünkü ressam bir renk satıcısı yatro piyesi, bir röportaj veya bir hi- ğil, yeni bir ifade tarzı arıyor. Bir ti- yatro piyesi, bir röportaj veya bir hi- kâyenin resimle anlatılışından ibaret olan sinema artık ölüyor. Doğmakta olan sinema kitaba, şiire yakın bir şey olacaktır. Onun da Stendhal'leri, Sha- kespeare'leri, Pascal'leri, Valéry'leri, Proust'ları hatta Descartes'ları çıka- caktır. Film çeviren makine, dolma- kalemin yerini tutacak. İşte ancak bu sayede sinema yapıyabilir.

Erol GÜNEY

Alçak gönüllülüğün de, gururun da zamanı vardır. Sinema gönlümüzü devresini geçirdi; artık iddia olma- lıdır. Büyük bir oyun oynanıyor. Bi- san'at kolu, şimdiye kadar başka sa- natların at oynattığı bir alanı ele ge- çirmek üzeredir. Sinemanın geleceği sanatın geleceği ile birleşiyor.»

İngiliz Sosyalizmi ve Edebiyat

Somerset Maugham geçenlerde «İngiliz edebiyatı artık bir taşra ede- biyatı oldu.» demişti. Gazette des Lett- res'in muhabiri ile bir görüşme yapıp Horizon adlı büyük İngiliz dergisinin müdürü Cyril Connally de aynı fi- kirdi: «Edebiyatımız uyukluyor; üste- lik yeni bir edebiyat okulu da yok, di- yor. Foster eski bir devrin adamıdır Elisabeth Brown ve Evelyn Waugh, bi- yük romancılarıdır. Ama yalnız ro- mancı. Halbuki bize Sartre gibi, Ca- mus gibi romancı ve düşünür yazar- lar lazım. Elliot, Nobel mükâfatı- nı kazandı. Fakat çoktan beri ne faz- la birşey yazıyor, ne de arkasında- rı giden var. Bu uyukluğun tabii bir- çok sebebi olmalı: Maddî zorluk- lar, bitkinlik, vesaire... Ama bunun bir de memleketimize has bir sebe- bi var. O da sosyalistlerin iktidarı gelmesi. Artık yazarlarımız, Rim- baud ve birçok sanatkarlar gibi, bur- juvalara karşı isyan bayrağını açma- yor; bu isyanın kamçılarından faydala- namıyorlar. Devrim yapmış bir mem- lekette rejim, sanatkarlarca, ya tutu- lur ya tutulmaz. Ama, ne olursa olsun, epikler kuvvetli olur. Lakin bizim gibi mutedil bir sosyalizm de- nemesi yapan bir ülkede, yazar ne yapar? O ne lehte durum takına- bilir, ne de aleyh'e. Bazı yazarlarımız da görülen tepki ise, toplulukla ilgi- sini kesmek istiyen Oxford'da bi- estetizmdir. Bunun modası da çok- tan geçmiş, faydanzihni denenmiş.

İSTASYONDA

Baba, hayli kirlenmiş fôtr şapkası altında, herşeye rağmen iri, geniş omuz'u ve haşindi. Etrafı huysuzlukla gözden geçiriyor, fazla bağırarak bir hammala, yemenilerini sürüyerek geçen bir serseriye, münasebetsiz yerde durduğuna hükmettiği boş kara vagonlara, önünden azametle geçen herhangi bir istasyon memuruna sinirleniyor, bazan tokat atacak hale geliyordu.

Hele yakışıklı delikanlılar.. Dünyada hiçbir delikanlının kendisi kadar güzel, sıhhati, kadınlar üzerinde müthiş tesiri olabileceğini kabul edemezdi. Birdenbire, saçları briyantınlı, yirmi iki yaşlarında, kız yüzü bir delikanlının, arkasında dikilen kızlarına ısrarla baktığını farkettiler. Fırladı Delikanlıyı yakasından bir kenara çekti.

— Sana, dedi, bir yumruk atar, patlatırım gözünü, it! B.z senin yaşıdayken....

Delikanlı mahvolduğunu sandı.

Baba, altmış senelik ömrünün beiki de kırk senesini müthiş bir hırsla anlatıvermişti.

— Ben, dedi, senin yaşıdayken, dedi, Çanakkalede, dedi, İngiliz şarapnellerinin karşısında....

Sonra, delikanlının beyininden vurulmuş haline gülmekte olan kızlarına döndü:

— Kaltaklar!

Gık denilse istasyonu altüst edecek, demirleri parçalayacak, şimşekler çaktıracaktı.. İri, kanlı gözleriyle kızlarına öyle bakıyordu ki...

Üç kız, birbirinden ikiye yaş farklıydılar. Yüksek topuklu iskarpinleri, rujlu dudakları, kolye ve modaya uygun bir sürü teferruatlarıyla, şık ve kokettiller. Baba cigara yakarken, em küçük, göstermeden, dilini çıkardı. Baba'nın yanbaşıda duran anne, babanın ancak omzunda kalıyordu. Alçak topuklu iskarpinleri, ağırbaş mantosu, siyah başörtüsünün altında görünen süt beyaz saçlarıyla, mahzundu. Babasının arkasın-

dan dilini çıkaran küçük kızına korkuyla baktı.

Gelin'se—Az sonra gelecek trenden inmesi lâzımgelen oğulun karısı—kayınvalde'sinin hemen yanında dikiliyor, kucağında beş yaşındaki kızı... Etrafına bakamıyordu.

YAZAN

Cihan Kemal

Gözleri önüne eğik, sıkılgan ve uykuluydu. Bıraksalar, yahut ayıp olmasa, hemencecik eve döner, çekirdi yorgani tepesine...

Baba, gelininin kucağında uyuklayan torununa baktı.

— Uyuyor mu o köpek soyu? diye sordu.

Gelin, belirsiz birşeyler mırıldanarak, kızını sarstı.

Beriki:

— İtoğlu, diye devam etti, babası gelecek bir çocuk uyur mu hiç?

Trenin az sonra geleceği tarafa azametle baktı. Trenin halâ niçin gelmediğini, bir saattir ayakta beklemeye mecbur bırakılmasının vatandaş hukukuna uymıyacağını, bunun rezalet olduğunu, kanunî ve hukukî kaidelerle tezat halinde bulunduğunu basbas bağıracaktı sanki.

Karısına:

— İçimde bir sıkıntı var! Dedi, Boğuluyorum. Benimki yaşamak değil, rezalet. Şu tren de nerede kaldı hâlâ? O cenabet oğlan da gelse bari.. Ya gelmezse?

Anne:

— Gelir, dedi, mutlaka gelir. Ayın yirmi altısında tahliye olunduğunu tellemiştin. Bugün ayın otuzu, gelmesi lâzım..

— Prens damarı tutar da gelmeyecek Sanki İmparator Vilhelm'in bilmem neyi.. On da düşünce namına birşey yok ki... Hazır varsa ver, yesin; sonra ucuz kahramanlık, bol bol hapis yatsın... Zannediyor ki, baba burada milyon kazanıyor... Ayın otuzu bugün.. Allah sizi inandırсын, üstüste iki yüz lira geçmedi elime! Ama kimse inanmaz.. Sız bile...

— Biz de mi?

— Sen, o, öteki, hepiniz... Zannediyorsunuz ki, ben eskisi gibi bol bol kazanıyorum da, sizden saklıyorum. Avukat, meşhur avukat... Adı büyük... Herkesin gözü senin kazancında... Bir taraftan kalb, bir taraftan şeker, bir taraftan damar sertliği, öbür taraftan tüberküloz şüphesi... Bu hasta bedenle koş oraya, koş buraya... Bu yaşta, bu kadar yüke tahammül edemiyorum, efendim, zorla mı?

Kadın cevap vermedi; verseyse, herhangi bir şey söylese, adamın bağırmağa başlıyacağını, ağzına geleni söyleceğini biliyordu.

Baba:

— Ya gelmeyecekse? Diye tekrar sordu.

Anne:

— Gelir, dedi, mutlaka gelir..

— Gelir, mutlaka gelir..

Ne biliyorsun mutlaka geleceğini? Cenaballah'la bu hususta bir mutabakatınız mı var?

— Hadi hadi, başlama gene...

Baba, tatsız, sıkıntılı, güldü. Cigarasının izmaritini yere atıp çiğnedi. Arkasındaki kızlarının konuşmalarına kulak verdi:

"Maşallah zevkinel... Döpiyes'e gider mi o hiç?"

"Neden gitmesin? Ne kibar duruyor!..."

"Hiç bile... Asıl tayyöre gitmez!"

Baba hırsıyla döndü:

— İçine tükürürüm tayyörünüzü ha!

Bu sırada tren göründü. İstasyonda hareketler arttı, konuşmalar... Birisi: "Tren geliyor, geri çekilelim!" diye bağırarak, bir baştan bir başa seğırtti. Baba buna da sinirlendiyse de, dumanlar savurarak gelmekte olan iki ışık yuvarlağına baktı. Tabakasını çıkardı, cigara yaktı. Sonra, kızlarıyla gelinini gözden geçirdi, torununun inmiş başına dikkat etti:

— O çocuğun boynunu düzelt ve uyandır!

Gelin sıkıntılı bir hareketle, kızını öbür koluna aldı.

gerçek olur?.. diyorlar. Gerçeği de halka bakmak, halkı görmek, halkı duymak suretile buluyorlar.

Demek, tasası gerçek olan sanatkar, halkı çiğneyemiyor. Halkla gerçek bir daha kucak kucaka.

O. V. KANIK

ALTIN KÖPRÜ

Picasso'ya sormuşları: "Neden Amerika'ya gitmiyorsunuz? Orada size altundan bir köprü kurarlardı.. Picasso: "Ben de altında yattım." cevabını vermiş.

Gelecek Sayılarımızda:

Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı, Melih Cevdet, Cahit Külebi, Necati Cumalı ve Orhan Veli'nin şiirleri.

Sabahattin Eyuboğlu, Sait Faik, Oktay Rifat ve Erol Güney'in yazıları.

Bedri-Rahmi, Fikret Mualâ, Eşref Üren, Arif Kaptan ve Turgut Zaim'in resimleri.

BATIDAN HABER:

Tarihin Hızlanması ve Edebiyat

Son günlerde, tanınmış bir Fransız tarihçisinin, Daniel Halévy'nin bir kitabı çıktı. Eser, tarihin hızlanması konusunu incelemektedir. Yazar: Önce, diyor, tarihi devrimiz, aslında bir hız devridir. Tarihten önceki devirlerde, yüz binlerce yıl içinde olup biten şeyler pekazdır. O devirlerle tarihi devrimiz arasında bu bakımdan büyük bir fark vardır. Fransız kralı Fransız birliğini 800 yılda kurabildiler. Cavour ve Bismark bu işi on yıl içinde başardılar. Roma, o zaman bilinen dünyayı 50 yılda fethettiği halde 400 yılda elinden çıkardı. Oysaki Nazi Almanyası dört yılda, çok daha geniş ülkeleri zaptetmiş ve kaybetmiştir. Tabii, bu olayın birçok teknik sebepleri vardır: Eski çağlarda tekerlek zamanımızda buhar makinesi...

Ama tarihin bu hız kazanma olayı insanlığı nereye götürüyor? Bu, üzerinde durulacak bir meseledir. Bilğimiz medeniyetler, yavaş yavaş meydana gelmiştir. Belki de medeniyetin esas vasfı budur. Gerçi bundan önceki devirlerde de büyük devrimler, büyük değişiklikler oluyordu; fakat bu büyük değişikliklerden sonra daha durgun devirler geliyor ve bu devirlerde yeni değerlerle eski değerler birleşiyor, medeniyet de böylece devam edip ilerliyordu.

Bugün ise durum bambaşka.

Tarihin hızlanması eski ile yeninin birleşmesine, yeni bir medeniyetin meydana gelmesine engel oluyor. İşte asıl tehlike de burada.

Tarihin akışı genel olarak hızlanmıştır. Fakat bu akış içinde de daha durgun ve daha hızlı devirler vardır. Edebiyat, bu devirlere göre, ayrı ayrı özellikler kazanıyor. Durgun devirlerin edebiyatı muvazeneli, pek değişmeyen bir insanla meşgul olmakta, onun şahsî hayatını, duygu hayatını tahlil etmektedir. Süratli devirlerde ise edebiyat, insanlarla, değişen dünya ve toplum arasındaki münasebetler üzerinde durmaktadır.

Bugün, yaşadığımız devir, tarihin en hızlı devridir. Bu son otuz kırk yıl içinde dünyanın ve toplumun hali tamamiyle değişmiştir ve değişmektedir. Gayet tabiidir ki, edebiyat da, şimdiye kadar görülmemiş bir derecede, insanla toplum arasındaki münasebetler üzerinde duracaktır. Bu ne bir sosyal ve edebi görüşün ifadesidir, ne de herhangi bir propagandanın eseridir. Bu, tarihi akışın hızlanmasının tabii bir sonucudur. Ona karşı gelmek aklın kârı olmadığı gibi edebiyatçıları da ayrıca bu meselelerle uğraşmaya çağırarak boşunadır. Çünkü devrin gereği zaten budur ve gerçek sanat adamı bu gereği duymamazlık edemez.

Erol GÜNEY

Sinema

Bir milletin sahip olmakla öğündüğü fikir ve sanat eserlerinin ilk hazırlandığı yer, çok defa, küçük küçük laboratuvarlar yahut ufak gazete ve dergilerdir. Daha pek kısa, ancak elli yıllık bir geçmişi olan sinema ise bu işe sonundan, çok satanromandan başladı. Şüphe yok ki insanın yaratıcı zekâsı bu sanata da daha çok şahsileşmeye, endüstri olmaktan kurtulmaya doğru götürecektir. Belki bu yolda sinema bazı başarısızlıklara uğrayacak, çünkü her yeni şey ilk önce fena karşılanır. Bunun başlıca sebebi de tembelliktir. Bir sanat alanına yeni bir söz, yeni bir fikir getirildi mi, eski alışkanlıklarını bir türlü bırakamayan elite dediğimiz üst tabaka, kendisini rahatsız eden bu yeniliğe karşı hemen cephe alır. Üst tabaka, yalnız alıştığı şeyleri sever zira; bu alışkanlıklar onun pek mağrur olduğu zekâsının alışkanlıklarıdır.

Neyse ki böyle zamanlarda halk imdadımıza yetişir. Halk kendisini sıkı alışkanlıklarıyla öğrenmez. Üst tabakayı şaşkınlıktan yenilik bazan halkı alışkanlıklarından çekip kurtarır.

Fakat sinamanın bu kadar beklemeye tahammülü yoktur. Şairler hastahanelerde ölürlerken sinama hem para kazandıran hem de halka hitap eden sanat olmak hünerini gösterdi. Bunun için tehlikeli tecrübeleri sevmeyen, gençlere kapıları kapalıdır. Oysa ki gençlerin içine giremeyeceği sanat, sanat değil rezalettir.

Ama gene de sinama bir sanattır. Bütün mesele sinamayı, tamamen kendine mahsus bir şeymiş gibi tanıtan menasız peşin hükümden sıyrıp onu herhangi bir ifade vasıtası; her istediğimiz yazıyı yazan bir kalem, ışıktan bir mürekkep gibi kullanabilmektedir. Bunun için ise çabuk ve kolay başarılarından kaçınmak, renklerinin parlaklığı ile böcekleri kendine çeken çiçekler gibi, afişlerde yıldız isimlerini sıralayarak kalabalık çekmek merakından vaz geçmek lâzımdır.

Bazan da fazla silik veya fazla karanlık bir şerit, kötü bir ses, sansür veya sinama sahibi tarafından filmde yapılan kesintiler bütün emeklerin boşa gitmesine sebep olur. Halk yalnız gördüğüne inanır, kabahatin kimde olduğunu araştırmaz.

Velhasıl, bu meseleler halledilmeden sinama, ne olduğu iyice bilinmeden yutulan ve hazmedilmeyen değersiz bir gıdanın bütün tehlikelerini taşıyacaktır.

Jean COCTEAU

Şiirin Kaderi

Ne yaman kaderdir şiirin kaderi! Sevinç içinde de, dert içinde de en güzel lin peşindedir. Var olabilmek için de olayı aşmak zorundadır. Hapishanede ayaklanmadır, hastahane penceresinde çılgın sağlık hasretidir; pis, darma dağın tavan arasına, sis perisi, incelik perisi gibi girer; sadece görmekle ka'maz, onarır da. Her bulduğu yerde haksızlığa karşıdır.

BAUDELAIRE

Yurdumuzun

Gerçekleri

Bir şiirde, bir hikâyede, bir romanda, bir piyeste, memleketimize ait acı bir gerçek gördüler mi köpürüyorlar; sanatkarı bozgunculukla, yurdunu sevmemekle suçluyorlar.

Bir düşünelim: Türkiye'nin, bilmem kaç ölçümünde,

kabartma bir haritasını yapmak isteyen bir uzmana, "Aman, bataklıkları, çölleri göstermel, Denilebilir mi?"

Her işin başı, bu memleketi, acı tatlı, bütün gerçekleriyle, hayale kapılmadan, olduğu gibi tanıtmaktır. Kimsenin yurt sevgisinden şüphe etmeye hakkımız yok.

M. C. Anday

Halkla Gerçek

Son yirmi beş yılın sahne sanatçıları içinde devamlı olarak hayran kaldığım bir kaç kişi vardır. Bunlardan biri Nasîttir, biri Hâzım, biri Halide. Son zamanlarda bu üç isme bir de Salih Canar katıldı. Ona duyduğum hayranlığın da devam edeceğini sınıyorum.

Bu dört sanatkarı niçin bu kadar büyük görüyorum diye düşündüm. Nedir onlarda hoşuma giden? Nedir ortak olan özellikleri? Çok iyi biliyorum, onlarda gerçek olan birşey var. "Nasıl oynarsam güzel olur?.. demiyorlar; "nasıl oynarsam